

17.2.2020

EOAK/1003/2019

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Juha Niemelä

TERVEYSTIETOJEN LUOVUTTAMINEN TERAPEUTILLE

1 KANTELU

Kantelija arvosteli Kansaneläkelaitoksen (Kela) menettelyä poikansa kuntoutusasiassa. Kantelijan mukaan Kela on luovuttanut hänen lastaan koskevia hoitotietoja kolmen vuoden (2016–2018) ajalta toimintaterapeutille, joka omankin kertomansa mukaan saa yleensä asiakkaastaan vain hoitavan lääkärin lausunnon ja Kelan päätöksen. Kantelija pyysi selvittämään, onko Kela menetellyt asiassa lainvastaisesti.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta Kela antoi 19.3.2019 päivätyn lausunnon selvityksineen.

3 RATKAISU

3.1 Kelan selvitys

Kelan etuuspalvelujen lakiyksikön kuntoutusryhmän mukaan Kela järjestää laissa Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista (jäljempänä kuntoutuslaki) 9–10 §:ssä säädetyllä tavalla vaativaa lääkinällistä kuntoutusta. Kuntoutuslain 10 §:n mukaisesti Kela järjestää vaativana lääkinällisenä kuntoutuksena muun muassa terapioita.

Kuntoutuslain 63 §:n 1 momentin mukaan Kelalla on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä luovuttaa kuntoutuslain mukaisten etuuksien hoitamisessa saamiaan tietoja kuntoutuksen toteuttajalle, kuntoutusaloitteen tekijälle ja kuntoutujan hoidosta ja kuntoutuksesta sekä kuntoutussuunnitelman laatimisesta vastaavalle taholle siltä osin kuin tiedot ovat välttämättömiä kuntoutuksen toteuttamiseksi.

Säännöksen yksityiskohtaisten perustelujen (HE 3/2005) mukaisesti kuntoutuksen toteuttaminen edellyttää riittävän laajoja ja ajankohtaisia tietoja kuntoutujan terveydestä, lähtökohdista ja muista olosuhteista. Kyseiset tahot saattavat tarvita kuntoutuksen toteuttamiseksi myös salassa pidettäviä tietoja.

Kela on selvityksensä mukaan antanut kantelijan lapselle kaksi kuntoutuspäätöstä, jotka on lähetetty tiedoksi myös hänen toimintaterapiaansa toteuttavalle palveluntuottajalle. Ensimmäinen päätös on annettu 14.2.2018 ja postitettu 15.2.2018. Toinen päätöksistä on annettu 11.12.2018 ja postitettu 12.12.2018.

Kela on maininnut selvityksissään ne asiakirjat, jotka ovat olleet mukana päätösten perusteena olleissa kuntoutushakemuksissa.

Kuntoutusryhmän mukaan vakiintuneen käytännön mukaisesti päätökseen liitetään kuntoutujan kuntoutushakemus, josta käy ilmi muun muassa kuntoutukselle asetetut tavoitteet, kuntoutujan hoidosta vastaavan julkisen terveydenhuollon laatima kuntoutussuunnitelma ja samaa terapia- muotoa koskeva terapiapalaute, kun kyse on kuntoutuksen jatkopäätöksestä. Liitteenä lähetettävät tiedot ovat tarpeellisia sekä kuntoutuksen suunnittelun että toteutuksen kannalta.

Ryhmän mukaan etuuskäsittelijä arvioi, mitkä tiedot ovat kuntoutuksen toteuttamiseksi välttämättömät, jotta kuntoutuksen toteuttajalla olisi riittävän laaja ja ajankohtainen tieto kuntoutujan terveydestä ja muista kuntoutuksessa huomioon otettavista asioista. Näin ollen väite siitä, että päätöksen liitteenä lähetettäisiin ainoastaan hoidosta vastaavan julkisen terveydenhuollon laatima kuntoutussuunnitelma, ei ole ryhmän mukaan todenmukainen, vaan välttämättömät tiedot arvioidaan yksilöllisesti.

Kela voi jälkikäteen osoittaa tiedon kuntoutuspäätöksen vastaanottajista. Koska kuntoutuspäätöstä ja sen liitteenä olevia asiakirjoja ei ryhmän mukaan lähetetä sähköisesti palveluntuottajille, ei Kelalle jää ilmoituksensa mukaan merkintää asiakirjojen tulostamisesta tai postittamisesta. Näin ollen Kela ei pysty jälkikäteen todentamaan sitä, onko kuntoutuspäätöksen liitteenä luovutettu palveluntuottajalle muita kuin kuntoutuksen toteuttamisen kannalta välttämättömiä tietoja.

Kela ilmoittaa selvittävänsä mahdollisuutta kehittää järjestelmäänsä siten, että myös luovutetut asiakirjat olisi jälkikäteen todennettavissa.

3.2 Asian arviointi

Kelan selvityksistä ei ainakaan ilmene, että se olisi hankkinut asiaan selvitystä etuuskäsittelijältä, joka on nyt puheena olevat kuntoutuspäätökset liitteineen lähettänyt palveluntuottajalle, ja pyrkinyt sitä kautta selvittämään, mitä asiakirjoja Kela on palveluntuottajalle tosiasiallisesti toimitanut.

Kelan selvityksestä käy ilmi, että jälkimmäisen hakemuksen mukana Kelalle oli toimitettu muun muassa psykiatrian alan potilaskertomustietoja vuosilta 2016–2018. Kantelussa on nähdäkseni uskottavalla tavalla tuotu esiin, että Kelasta on toimitettu toimintaterapian tuottajalle muun muassa näitä selvityksiä.

Käytettävissäni ei ole sanottuja potilaskertomustietoja. Laillisuusvalvojana mahdollisuuteni arvioida sanottujen potilasmerkintöjen välttämättömyyttä toimintaterapian kannalta ovat rajalliset enkä katso tarpeelliseksi enemmän selvityksen hankkimista näiltä osin. Ottaen huomioon sen, että hallituksen esityksessä on todettu, että palveluntuottajalle tulisi lähettää riittävän laajat ja ajankohtaiset tiedot kuntoutujan terveydestä, lähtökohdista ja muista olosuhteista, ei asiassa nähdäkseni ole epäiltävissä suoranaista lainvastaisuutta. Kuntoutujan terveydentilan kehityksen seurannan kannalta voitaneen pitää lähtökohtaisesti perusteltuna myös ratkaisua lähettää terapeutille Kelan käytössä olleet merkinnät kahden vuoden ajalta.

Toisaalta lainsäädännössä on nimenomaisesti mainittu, että vain välttämättömät tiedot tulisi lähettää. Tämä edellyttää nähdäkseni etuuskäsittelijöiltä asiakirjakohtaista harkintaa. Käsitykseni mukaan keskeistä asiassa on se, että Kelassa arvioidaan kuntoutuspäätöksen lähettämisen yhteydessä, mitkä tiedot ovat välttämättömiä kuntoutuksen toteuttamisen kannalta ja tulee siis lähettää palveluntuottajalle.

Näiltä osin totean lisäksi, että Kelan nykyisissä etuusohjeissa on todettu, että etuuskäsittelijä lähettää terapeutille tiedon myönteisestä kuntoutuspäätöksestä maksusitoumuksena sekä myönteisen päätöksen liitteenä kopiot kuntoutujan hakemuksesta ja muista kuntoutuksen toteuttamisen kannalta tarpeellisista (alleviivaus tässä) asiakirjoista kuten kuntoutussuunnitelmasta ja lääkärinlausunnosta. Vaikka ei olekaan epäiltävissä, etteikö myös Kelan tarkoitus olisi toimia asiakkaan kuntoutuksen toteutumisen parhaaksi, niin sanoilla välttämättömät ja tarpeelliset on nähdäkseni eroa. Asiakirjan välttämättömyyden arviointi edellyttää nähdäkseni etuuskäsittelijältä hieman tarkempaa pohdintaa asiakirjan lähettämässä.

Kelan nykyinen käytäntö on saamani selvityksen mukaan siis se, että etuuskäsittelijät tekevät ratkaisun siitä, mitkä asiakirjat päätöksen mukana lähetetään palveluntuottajalle. Tätä ratkaisua ja palveluntuottajalle lähetettäviä asiakirjoja ei kuitenkaan dokumentoida mihinkään.

Käsitykseni mukaan Kelassa tulisi tehdä nimenomaiset merkinnät siitä, mitkä asiakirjat palveluntuottajalle on lähetetty. Se, että etuuskäsittelijän tulisi nimenomaisesti merkitä, mikä asiakirja palveluntuottajalle lähetetään, edesauttaisi nähdäkseni myös sitä, että etuuskäsittelijät arvioisivat mahdollisesti nykyistä perusteellisemmin myös sitä, onko asiakirjan lähettäminen laissa tarkoitetulla tavalla välttämätöntä.

Lähetettävien asiakirjojen dokumentoinnilla Kela ja sen etuuskäsittelijät pystyisivät jälkikäteen myös osoittamaan, mitä asiakirjoja palveluntuottajalle on lähetetty.

Saatan edellä esittämäni näkemykset Kelan tietoon.

Totean lisäksi, että Kela on selvityksessään ilmoittanut selvittävänsä mahdollisuudet dokumentoida luovutettavat asiakirjat asiakkaan tietoihin. Käsitykseni mukaan tämän pitäisi olla toteutettavissa. Pyydän Kelaa ilmoittamaan 1.6.2020 mennessä toimenpiteistään muutoksen aikaansaamiseksi.

Näissä tarkoituksissa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Kelalle.